

Марксизм-ленінізм був завжди тоталітарною ідеологією, що нищила або нівелювала всі людські цінності. Сталінізм, як її звироднілий варіант, базувався на більшовизмі, що, як і практика, став пострахом всього двадцятого сторіччя. Однією з основ сталінізму (як і ленінізму) була аморальність. Доноси стали нормою радянського життя. До 1938 року доноси охопили все радянське суспільство. Якщо керівник будь-якого рівня чи звичайний партієць мало доносив, то він сам автоматично переходив у ранг підозрілих. Всі доносили на всіх: народні комісари на своїх колег, підлеглі на начальників, командарми на командармів, письменники на своїх односпілчан, директори на вчителів, відповідно останні на директорів, виховувалися Павлики Морозови, восхвалялися zdeградовані Стаханови. Страх паралізував і заповонив все радянське суспільство. Навіть в родинях, на кухні, мовчали!

Чорні «воронки» і шкіряні куртки чекістів стали пострахом для всіх: від маршалів до селян та робітників. ГУЛАГу потрібні нові жертви, сталінським будовам – нові і нові руки.

Писалися доноси, мчали по вулицях чорні «воронки», грюкали в нічні під'їзди чекісти, невпинно працювали «трійки» і мчали ешалони на Північ, в Сибір, на Волго-Дон. Змагалися чекісти, хто більше розстріляє приречених. Сумнозвісна місцина під назвою Сандормох поїдала найбільш освічених людей, в Луб'янці бракувало місця. Сталін задоволено пихтів люлькою. Червоний прапор гордо майорів над просторами СРСР. Мовчали церковні дзвони. Церкви були зруйновані, священики розстріляні.

Доноси йшли безупинно, конвеєром... Всі виявляли комуністичну і радянську пильність... Почалися штучно організовані процеси.

«Шахтинська справа», далі процес «Спілки визволення України». Сталінський молох найбільше поїдав українців.

У 1929 році письменник Олекса Слісаренко гнівно виступає і бичує письменників і вчених, що сиділи на лаві підсудних по справі Спілки визволення України і серед них: академік С.Єфремов, дочка видатного українського письменника М.Старицького – Людмила Черняхівська-Старицька, академік М.Слабченко та інші. Через п'ять років загинув і О.Слісаренко за той же український націоналізм. З викривальним словом виступив і письменник Г.Епік. Його життєва дорога – аналогічна. Проти СВУ виступив і відомий український поет В.Сосюра, а в люту годину винищення письменників імітував «психічнохворого», опинившись, таким чином, у психіатричній лікарні.

Нинішні ліберали і пристосуванці гуртом кинулися на захист М.Скрипника –

найвідданішого соратника Леніна. У Львові навіть вулицю назвали іменем цього «українізатора», забуваючи при тому, що цей полум'яний більшовик писав доноси на галичан-членів КПЗУ, більшість з яких були офіцерами та вояками УГА. Всі пішли в північне саяво і на смерть. Може хтось із лібералів та адептів комунізму забув про те, що Скрипник дозволив складати списки підозрюваних вчителів, що мали, за походженням, інтелігентське коріння. Куди ж поділося цих 2500 педагогів? Очевидно, до 1933 р. Скрипник їх не згадував. І таких прикладів у житті цього «українізатора» - тьма. З його ж легкої руки чекісти отримували доноси і на Шумського.

Ще один відомий «українізатор» і автор гасла «Геть від Москви» - М.Хвильовий (Фітільов), а його іменем теж названо вулицю у Львові, виступив з доносом і лютою критикою «запеклих контрреволюціонерів»-українських кобзарів, у більшості – сліпих. До нього приєднався ще один талановитий поет М.Бажан, який у своїх виступах не стримувався у шельмуванні останніх оспівувачів козацької слави. І в 1932 р., при допомозі огульної критики В.Затонського, М.Хвильового, М.Бажана та інших, чекісти розстріляли 300 кобзарів. Ще донедавна у Харкові – більшовицькій столиці, – плюндрували пам'ятник розстріляним кобзарям.

Академік С.Єфремов, що одним із перших попав під жорна чекістського млина, в часі національно-визвольних змагань, не визнав Є.Коновальця, як коменданта Києва, ігнорував його розпорядження. Це теж було на користь більшовиків.

«Хай живе партія!», «Хай живе Сталін!». З такими вигуками йшов на розстріл відомий герой громадянської війни і лютий кат українського народу – Йона Якір, що ледве втік з-під Львова у 1920 р. Писав на нього доноси ще один герой громадянської війни – комкор Фельдман. Всі ці комкори, маршали пішли під кулі, як і їхні дружини, і ніхто з них не став народним месником, щоб осиротити знамениту люльку. Дружини найбільших поплічників Сталіна – Молотова, Калініна, Поскрибешива сиділи у тюрмах, а їхні видатні чоловіки гнули спину перед своїм вождем.

Ініціатор пакту Ріббентропа-Молотова – сам міністр закордонних справ – В.Молотов не захистив свою дружину – Поліну Жемчужину від арешту. А вона походила з України, хоч українкою не була, але те, що Жемчужина була подругою дружини Сталіна – Надії Алілуєвої, яка теж загинула від «любові» вождя, не врятувало її від ГУЛАГу. І лише задля того, щоб чоловік був смиренський. Отакою була мораль у будівників комунізму. До речі, при голосуванні за арешт Поліни Жемчужиної – всі члени політбюро були – «за» і лише Молотов – утримався.

На М.Грушевського не писали доноси хіба малограмотні, або жменька патріотів, що ще залишалася на волі. Не оминув такої нагоди і видатний вчений, поліглот, Агатангел Кримський, який пізніше сам заплатив більшовикам своїм життям. Не терпіла Грушевського і наша відома історик-професор Наталія Полонська-Василенко, принижуючи гідність дочки Грушевського – Катерини та його брата, теж історика – Сергія Грушевського. Вона на еміграції, серед коханих чоловіків, а всі Грушевські знищені. Нагадаймо читачеві, що Катерина Грушевська народилася у Львові, а мама теж була галичанкою, представницею відомого галицького священицького роду –

Вояковських.

Більшість поетів і письменників «розстріляного Відродження», як уже згадувалося вище, масово писали доноси один на одного. Це були від Бога талановиті люди, але їхню душу заповнив страх, а мораль йшла в ногу з віянням сталінської епохи.

Автор знаменитого вірша «Так ніхто не кохав...» В.Сосюра мав трьох дружин, дві з них, були агентами ЧК. Вищезгаданий вірш, присвячений Вірі Берзіній – політпрацівникові Червоної армії (Див.В.Семененко. Історія України. Прихована правда. «Школа» - видавничий дім. 2009. с.286).

В тюрмі сиділа дружина «всесоюзного старости», М.Калініна, і її завданням було бити воші на робах політв'язнів. Натомість видатний більшовик, глава уряду Червоної України П'ятаков, що займав і високі пости і в Україні, і в СРСР, щоб вислужитися перед Сталіним, запропонував власноручно розстріляти свою дружину, правда колишню і все ж... А колись він очолював надзвичайний військовий трибунал, де твердою більшовицькою рукою винищував вояків Дієвої Армії УНР. Далі у своїй аморальності пішла дочка ще одного полум'яного більшовика Г.Гринька, яка запропонувала розстріляти свого батька. Сталін, правда, дав вказівку розстріляти П'ятакова і Гринька без допомоги найближчих родичів.

В 1922 р. письменник-трибун В.Еллан-Блакитний виступив, як істинний атеїст, проти УАПЦ, звинувативши цю Церкву в контрреволюції. Це був початок кінця незалежної української церкви. В тюрмах ГУЛАГу загинули всі Митрополити: Василь Липківський, Іван Борецький та Іван Павловський, при цьому твори Еллана-Блакитного були оголошені націоналістичними, а пам'ятник письменникові – знищено.

Ще донедавна учні середніх шкіл вивчали твори рафінованого донощика і пильного критика «українського буржуазного націоналізму» О.Корнійчука. У цієї людини взагалі було відсутнє поняття моралі, незважаючи на високі нагороди і високі посади. Він навіть на М.Хрущова зробив донос всесильному шефові НКВД – Л.Берії.

Львів'яни старшого покоління ще пам'ятають депресивну поведінку всіх цих радянських поетів і письменників в часі «визволення» Галичини у вересні-жовтні 1939 р.

Про славного нашого поета, автора «Сонячних кларнетів» П.Тичину написано чимало. Наведемо лише слова не менш видатного українського поета Олександра Олеся, який мав моральне право написати ці слова:

«В кривавім морі по коліна
Стоїть без сорому в очах
Поет колишній наш Тичина
І вихваляє зойк і жах».

(Див. Альманах УНС. 1979. с.148) подібну оцінку дав П.Тичині і його товариш – Євген Маланюк.

Важко було зберегти життя поетам і письменникам у кінці 20-30-х років ХХ ст. Мусіли писати дифірамби партії і Сталіну, але ж не всі опустили до повної втрати особистості.

Такими були М.Рильський, О.Довженко. Григорій Чупринка, відомий поет не склав зброї перед більшовиками і був розстріляний разом з іншими патріотами у 1921 р.

Не витримавши доносів, в тому числі від співробітників А.Онищука та А.Вишнецького, покінчив життя самогубством видатний вчений-мистецтвознавець Данило Щербаківський.

25 грудня 1939 р. в кабінеті ректора університету чекісти заарештували відомого патріота і громадського діяча Володимира Старосольського. Арештували в день похорону матері його дружини Дарії Старосольської – Герміни Шухевич, бабусі майбутнього командувача УПА – генерала Романа Шухевича. Обоє Старопольські загинули в більшовицькому «раю», депортовані з Галичини в країну ГУЛАГу (Див. С.Білокінь. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. К. 1999 с.301).

Така ж мораль панувала і в родинах більшовицького владного Олімпу. За вказівкою Сталіна був розстріляний рідний брат дружини Катерини Сванідзе, про його аморальні походеньки з молодими жінками стало відомо щойно. Самогубство Світлани Алілуєвої, другої дружини вождя є по-сьогодні загадковим. Швидше всього їй допомогли вмерти, про ставлення Сталіна до свого сина Якова – загальновідоме. Євгенія Соломонівна Єжова, дружина одного з найбільших злочинців світу, дізнавшись, що є під підозрою, слізно просила всесильного чоловіка перевірити її, перевірити з часів дитинства чи не було в її біографії чогось антирадянського.

Отакою була субстанція більшовицького режиму на Україні. Редукція елементів цього режиму в нинішній Україні є ознакою печерного троглодитизму, який має бути засуджений усім суспільством, а маргінали, що її реанімують потроху відійдуть під впливом деміфізації радянського суспільства.

Ігор Федик, науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, член Національної спілки краєзнавців України.